
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XV, 1

SECTIO L

2017

Instytut Muzyki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

AGATA KUSTO

*Pieśni ludowe Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego.
Z prac badawczych i materiałów folklorystycznych
Instytutu Muzyki UMCS*

Folk Songs of the Łęczna-Włodawa Lake District.

Illustrated by Research Work and Folkloristic Materials at the UMCS Institute of Music

Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie, zwane także Równiną Łęczyńsko-Włodawską, to część Polesia Zachodniego jako obszaru Polesia właściwego, rozciągającego się na wschód od Bugu. Przynależy także w południowej części do Polesia Lubelskiego, określając jego południową granicę. Jego terytorium wyznaczają orientacyjnie trzy miejscowości: Łęczna i Parczew od zachodu, Włodawa od wschodu; od południa Pojezierze graniczy z Wyżyną Lubelską¹. Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie nie jest regionem etnograficznym, jednak przez swoje specyficzne ukształtowanie geologiczne (płaskość terenu, obfitość wód, jezior) jest w dużej mierze pokryte przez trzęsawiska i bagna, co wyróżnia je

¹ Fizycznogeograficzne granice obszaru Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego przebiegają następująco: od północnego wschodu graniczy ono z Garbem Włodawskim, od północnego zachodu z Równiną Parczewską, od południowego wschodu sąsiaduje z Pagórami Chełmskimi, a od południowego zachodu przylega do Obniżenia Dorohuckiego – podregionu Polesia Lubelskiego. Wschodnia granica Pojezierza pokrywa się z linią Bugu, a zachodnią granicę wyznacza przebieg południka Łęczna – Ostrów Lubelski; Zob.: K. Izdebski, T. Grądziel, *Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie*, Warszawa 1981, s. 6.

z otaczających podregionów Polesia Lubelskiego². Jednocześnie cechy te przybliżają sposób funkcjonowania osiadłej na tym terenie ludności do Polesia właściwego, mało przekształconego przez człowieka i stwarzającego trudne warunki do bytowania.

W *Dzielnach Wszystkich Oskara Kolberga* (DWOK) miejscowości należące do Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego można znaleźć w różnych tomach. Wynika to z faktu, że zebrane przez Oskara Kolberga materiały dla Lubelszczyzny usytuowano zasadniczo w pięciu tomach DWOK. W pierwszym rzędzie są to: tomy *Ludu – Lubelskie*, cz. I i II (DWOK t. 16 i 17), oraz *Suplement. Lubelskie* (DWOK t. 75), w których z Pojezierza Kolberg włączył materiały z okolic Łęcznej, Włodawy oraz części powiatu lubartowskiego i chełmskiego³. Tom 16 *Lubelskiego* zawiera opisy zwyczajów dorocznych oraz obrzędów rodzinnych, w tym osiemnastu wesel. Razem z tekstami i melodiami należącymi do poszczególnych obrzędów tom ten zawiera 512 pieśni i tańców. Są to materiały z badań prowadzonych na tym terenie w latach 1848-1866⁴. W drugiej części *Lubelskiego* (t. 17, cz. II) Kolberg zamieścił kolejne dwie setki pieśni i melodii tańców. Podobnie jak w części pierwszej, wykorzystał tu własne zapisy terenowe, informacje od korespondentów oraz literaturę, zwłaszcza opracowanie Józefa Gluzińskiego opublikowane w 1856 roku⁵. W obu częściach *Lubelskiego* znajdziemy 712 pieśni, z których około 70 można przypisać do obszaru Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, a ściślej – do jego południowo-zachodniej części. Są to: okolice Łęcznej, Puchaczów, Nadrybie i Zawieprzycy. Z tej ostatniej miejscowości pochodzi także opis jednego z osiemnastu wesel⁶. Interesujący nas materiał zawierają ponadto inne tomy *Ludu – Chełmskie*, cz. I i II (DWOK t. 33 i 34) oraz *Chełmskie. Suplement* do tomów 33 i 34 (DWOK t. 82). Zawarty tam repertuar przynależny obszarowi Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego pochodzi m.in. z okolic Parczewa, Włodawy, Chełma i Łęcznej. Kolejne tomy zamieszczające materiały należące

² *Ibid.*, s. 13.

³ W indeksie podano wszystkie nazwy geograficzne z części I i II *Lubelskiego* (DWOK t. 16 i 17) oraz z *Suplementu* (DWOK t. 75), w znacznej części stosując przyporządkowanie do powiatów; por. *Indeks nazw geograficznych*, z rękopisów i ze źródeł drukowanych zebrali i oprac. B. Linette i A. Skrukwa, [w:] *Lubelskie. Suplement* do tomów 16-17, *Dzieln Wszystkie Oskara Kolberga*, t. 75, red. A. Skrukwa, Poznań 1998, s. 341-358.

⁴ DWOK, t. 16: *Lubelskie*, cz. 1. <http://www.oskarkolberg.pl/pl-PL/Page/139> [data dostępu: 10.03.2017].

⁵ DWOK, t. 17: *Lubelskie*, cz. 2. <http://www.oskarkolberg.pl/pl-PL/Page/140> [data dostępu: 10.03.2017].

⁶ Są to szacunkowe dane, które wymagają szczególowej rewizji; zob. *Aneks I. Indeks nazw miejscowości wymienionych w przypisie na s. 311-317 cz. I „Lubelskiego”*, [w:] *Lubelskie. Suplement* do tomów 16-17..., s. 292-306.

do Lubelszczyzny, tj. tom *Mazowsze Leśne* (DWOK t. 26) oraz pierwszy z Kolbergowskiej serii, tj. tom *Pieśni ludu polskiego* (DWOK t. 1), podający dziesięć ballad z wariantami z różnych regionów Polski, nie zawierają materiałów należących do Pojezierza⁷.

Badania folkloru muzycznego z terenów Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego nigdy nie miały charakteru kompleksowego. Omawiany w niniejszym opracowaniu niepublikowany zbiór pieśni stanowi skąpe, ale istotne uzupełnienie materiałów pieśniowych zawartych w tomie *Lubelskie* z monumentalnej serii *Polska pieśń i muzyka ludowa. Źródła i materiały*⁸. Należy zaznaczyć, że repertuar zamieszczony w *Lubelskiem* stanowi jedynie fragment zbiorów Archiwum Etnolingwistycznego, w którym prócz pieśni i tekstów zdeponowano wywiady z wykonawcami oraz informacje o miejscowościach, zwyczajach i obrzędach. W *Lubelskiem* pieśni obszaru Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego pochodzą z następujących miejscowości: Brzeźnica Bychawska (gm. Niedźwiada), Brzostówka (gm. Serniki), Cyców, Głębokie (gm. Cyców), Górki (gm. Sosnowica), Kolechowice (gm. Ostrów Lubelski), Kolonia Podzamcze (gm. Łęczna), Kolonia Rozpłucie (gm. Ludwin), Kolonia Stara Wieś (gm. Łęczna), Kolonia Stasin (gm. Łęczna), Kopina (gm. Cyców), Krasne (gm. Uścimów), Ludwin, Maśluchy (gm. Uścimów), Nadrybie (gm. Puchaczów), Orzechów Nowy (gm. Sosnowica), Piaseczno (gm. Ludwin), Pieszowola (gm. Sosnowica), Rogóżno (gm. Ludwin), Rozkopaczew (gm. Ostrów Lubelski), Sosnowica, Stefanów (gm. Cyców). Warto w tym miejscu wspomnieć o nagraniach, które przeprowadzono na terenie Lubelszczyzny w latach 1951-1953 w ramach ogólnopolskiej Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego⁹. Z interesującego nas obszaru pochodzą nagrania Łukasiki Czubackiej, Janiny Sobolewskiej, Aleksandry Kozak i Stefanii Kudli. Nagrania zrealizowano w Rozkopaczewie we wrześniu 1953 roku¹⁰. W archiwum Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk znajdują się także nagrania Marii Podgórskiej

⁷ Pokazuje to zestawienie zawartości materiałowej dla Lubelszczyzny w *Dzielnach Wszystkich Oskara Kolberga* – zob.: J. Adamowski, *Lubelskie w Dzielnach Wszystkich Oskara Kolberga*, „Studia i Materiały Lubelskie” 2015, nr 18, s. 203-218.

⁸ *Polska pieśń i muzyka ludowa. Źródła i materiały*, t. 4: *Lubelskie*, cz. 1-6, red. J. Bartmiński, Lublin 2011.

⁹ Na teren Lubelszczyzny oddelegowana została ekipa poznańska, kierowana przez Jadwigę Sobieską.

¹⁰ Zob.: *Discovering Music Archives*, www.dismarc.org [data dostępu: 15.03.2017].

(z roku 1971 i 1982), Weroniki Gwóźdź, Jana Michalaka i Marii Pawleniak (z roku 1978). Cennym źródłem informacji o folklorze muzycznym Pojezierza są także *Śpiewanejki moje...* Jana Adamowskiego, prezentujące biogramy i repertuar śpiewaków Lubelszczyzny, zasadniczo na podstawie zbiorów własnych autora. Nagrania były realizowane w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych, z wyjątkiem Weroniki Gwóźdź (rok 1975) i Katarzyny Wójcik z Górek (rok 1977), których głosy utrwalono podczas studenckiego obozu naukowego¹¹. Prócz wymienionych śpiewaczek znajdziemy tam innych jeszcze wykonawców, takich jak: Krystyna Hoduń z Rozkopaczewa, Helena Kłoda z Rozkopaczewa, Edwarda Kowalczyk z Kolonii Zawieprzycze, Maria Podgórska z Zawieprzycze czy Zofia Skurak z Kolonii Garbatówka.

W latach osiemdziesiątych XX wieku w Instytucie Wychowania Artystycznego Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS (obecnie Instytut Muzyki Wydziału Artystycznego UMCS) zaczęły powstawać prace magisterskie z zakresu etnografii muzycznej pod kierunkiem dra Zenona Kotera¹². Zenon Koter (ur. 1933) w latach 1955-1960 studiował w Instytucie Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego, kształcąc się m.in. u Zofii Lissy, Anny Czekanowskiej, Józefa Chomińskiego. Współpracował też z Jadwigą i Marianem Sobieskimi przy dokumentacji i transkrypcji repertuaru pieśniowego. Po ukończeniu studiów prowadził indywidualne badania repertuaru weselnego na Kurpiach, gdzie do 1968 roku kierował Powiatowym Domem Kultury w Przasnyszu. W 1973 roku włączył się do prac mających na celu gromadzenie i dokumentowanie folkloru muzycznego Lubelszczyzny, zainicjowanych przez ówczesny Zakład Języka Polskiego UMCS (obecnie Zakład Tekstologii i Gramatyki Współczesnego Języka Polskiego UMCS). Pracę doktorską poświęcił zagadnieniom lubelskiego repertuaru weselnego¹³. Jako ekspert Polskiej Sekcji Międzynarodowej Rady Stowarzyszeń Folklorystycznych, Festiwalu i Sztuki Ludowej (Conseil International des Organisations de Festivals de Folklore et d'Art Traditionnels, w skrócie CIOFF) współpracował z wieloma zespołami folklorystycznymi, ich instruktorami i muzykami. W zakresie instrumentalnej muzyki ludowej rezultatem prowadzonych przez niego prac magisterskich

¹¹ J. Adamowski, *Wstęp*, [w:] *Śpiewanejki moje... Najwybitniejsi śpiewacy ludowi Lubelszczyzny i ich repertuar*, transkrypcje muzyczne A. Michalec, cz. 1, Lublin 2003, s. 115, cz. 2, Lublin 2015, s. 158.

¹² Sylwetka sporządzona na podstawie niepublikowanych materiałów Instytutu Muzyki UMCS, rozmów przeprowadzonych przez autorkę (m. in. wywiad z 20 lutego 2017 roku) oraz publikacji jubileuszowej *Sztuka i edukacja. 1972-2012. 40 lat kształcenia artystycznego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, red. P. Majewski, Lublin 2013, s. 152, 103-109.

¹³ Z. Koter, *Folklor muzyczny ludowego wesela lubelskiego i jego psychologiczne uwarunkowania*, praca doktorska napisana pod kierunkiem Stanisława Popka, maszynopis UMCS, Lublin 1984.

stała się szóstą częścią tomu *Lubelskie*, stanowiącego ogólnie wspomnianej wcześniej wielotomowej publikacji *Polska pieśń i muzyka ludowa. Źródła i materiały*¹⁴, a wieloletnia współpraca z Zakładem Języka Polskiego poświadczona została pracą o zwyczaju kołędowania na Lubelszczyźnie¹⁵ oraz opracowaniami w pozostałych częściach *Lubelskiego* prezentujących repertuar wokalny tego obszaru¹⁶.

W blisko 260 pracach magisterskich, które prowadził Zenon Koter, poruszane były różne zagadnienia (z zakresu dydaktyki muzycznej i ogólnej kultury muzycznej), zasadniczo jednak obejmowały one muzyczny folklor, najczęściej z Lubelszczyzny. Zakres tematyczny prac w latach osiemdziesiątych, dziewięćdziesiątych i w pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku dyktowany był w dużej mierze preferencjami poszczególnych magistrantów. Często były to osoby wywodzące się z małych miejscowości i wsi, znające także z własnej praktyki funkcjonujące obrzędy i zwyczaje lub biorące udział w działalności zespołów folklorystycznych, znające miejscowych muzyków i śpiewaków. Przedmiotem badawczym dla magistrantów stawał się również materiał źródłowy zdeponowany w Pracowni „Archiwum Etnolingwistyczne”. Prace nad repertuarem danego wykonawcy, miejscowości lub mikroregionu etnograficznego stanowią znaczny odsetek opracowań kierowanych przez Zenona Kotera i część z nich wykorzystano w przygotowaniu zawartości *Lubelskiego*.

W roku 1987 pod kierunkiem dra Kotera Mirosław Grusiewicz napisał pracę magisterską pod tytułem *Muzyka ludowa zachodnich obszarów Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego*¹⁷. Powodem podjęcia przez autora tematu był fakt, że jako uczeń szkoły podstawowej w latach siedemdziesiątych przez sześć lat śpiewał i tańczył w zespole Pieśni i Tańca Ziemi Lubelskiej im. Wandy Kaniorowej w Lublinie, co kilka lat później – już na etapie seminarium magisterskiego – znacząco przyczyniło się do zebrania interesującego i cennego materiału pieśniowego¹⁸. Wybór obszaru badawczego, czyli zachodniej części Pojezierza

¹⁴ Z. Koter, A. Kusto, *Muzyka instrumentalna. Instrumentarium – Wykonawcy – Repertuar*, [w:] *Polska pieśń i muzyka ludowa. Źródła i materiały*, t. 4: *Lubelskie*, cz. 6, Lublin 2011.

¹⁵ Zob.: G. Żuraw, *Indeks nazwisk transkrybentów i zbieraczy*, [w:] *Kołędowanie na Lubelszczyźnie*, red. J. Bartmiński i C. Hernas, Wrocław 1986, s. 388.

¹⁶ Przy publikowaniu *Lubelskiego*, ze względu na obszerny materiał źródłowy, zbierany i opracowywany przez ponad trzydzieści lat, zaniechano osobowego wykazu współpracowników i przypisanych im zakresów działań; zob.: J. Bartmiński, *Przedmowa. Pieśni i obrzędy doroczne cz. 1*, [w:] *Polska pieśń i muzyka ludowa. Źródła i materiały*, t. 4: *Lubelskie*, cz. 1..., s. 9.

¹⁷ M. Grusiewicz, *Muzyka ludowa zachodnich obszarów Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego*, praca magisterska napisana pod kierunkiem dra Zenona Kotera, maszynopis, Instytut Wychowania Artystycznego UMCS (obecnie Instytut Muzyki UMCS), Lublin 1987.

¹⁸ Informacje dotyczące okoliczności badań terenowych i przygotowywania pracy pozyskałam także bezpośrednio od autora wspomnianej pracy. Dr hab. Mirosław Grusiewicz jest pracow-

Łęczyńsko-Włodawskiego, był podyktowany znajomością terenu, skądinąd popularnego wśród mieszkańców Lubelszczyzny miejsca letniego odpoczynku. Początkowo do gromadzenia repertuaru Grusiewicz wybrał dwadzieścia miejscowości. Były to: Drozdówka, Dratów, Głębokie, Jagodno, Krasne-Kosów, Krasne-Krzczeń, Krasne-Krzywe, Krasne-Stare, Lejno, Ostrów Nadrybski, Orzechów Kolonia, Puchaczów, Rogóźno, Rozkopaczew, Rudka Starościańska, Stare Załucze, Uciekajka, Rozpłucie I, Wola Wereszczyńska i Zawadówka. Miejscowości te cechowało równomierne rozmieszczenie na mapie, różnorodność pod względem liczby mieszkańców, sąsiedztwa ciągów komunikacyjnych, bagien i lasów, stanowiących udogodnienie lub utrudnienie w przemieszczaniu się ludności.

Mirosław Grusiewicz prowadził badania w sierpniu i wrześniu 1986 roku. Ponieważ był to okres intensywnych prac polowych, niektóre miejscowości musiał kilkakrotnie odwiedzać, do innych z kolei nie mógł dotrzeć (poruszał się rowem). W trakcie realizacji powziętego planu okazało się, że okazji do pozyskania materiału muzycznego jest znacznie więcej, a mieszkańcy odwiedzanych miejscowości sami sugerowali, gdzie można znaleźć śpiewających informatorów. Początkowo zbieracz nie zamierzał ograniczać się do określonego rodzaju muzyki. Szybko jednak potwierdziła się powszechna opinia, że muzyka instrumentalna występuje na badanym terenie znacznie rzadziej. W sumie udało się odnotować 26 wykonawców, w tym jednego instrumentalistę. Grusiewicz wspomina w swojej pracy o istnieniu kapel, działających sporadycznie, okazjonalnie, co mogłoby świadczyć o ich napływowym charakterze (kapele z odległych miejscowości umawiane na konkretną uroczystość) lub zjawisku wypierania tradycyjnych kapel (skrzypce, bęben) przez zespoły zaopatrzone w instrumenty elektryczne.

Mirosław Grusiewicz dokonał nagrań na magnetofonie kasetowym MK 235. Wypełniają one pięć kaset 60-minutowych¹⁹. Cały zbiór fonograficzny obejmuje 169 pieśni pochodzących z piętnastu miejscowości, z których badaniom analitycznym w powstałych dotąd pracach magisterskich poddano 146 śpiewów²⁰.

nikiem Instytutu Muzyki UMCS, jego zainteresowania naukowe związane są z pedagogiką i działalnością edukacyjną. Pracę doktorską *Przygotowanie zawodowe nauczycieli muzyki w ocenie własnej a rezultaty ich pracy* (Lublin 1999) napisał pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Przychodzińskiej, a w roku 2016 na podstawie monografii pod tytułem *Wkład czasopisma „Wychowanie Muzyczne” w rozwój praktyki i teorii powszechnej edukacji muzycznej w Polsce* uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie pedagogiki. Jest redaktorem naczelnym czasopisma „Wychowanie Muzyczne”, inicjatorem i prezesem Stowarzyszenia Nauczycieli Muzyki.

¹⁹ Materiał dźwiękowy wraz z pracą magisterską Mirosława Grusiewicza zdeponowany jest w Zakładzie Teorii Muzyki Instytutu Muzyki UMCS, podobnie jak pozostałe prace magisterskie napisane pod kierunkiem dra Zenona Kotera.

²⁰ W pracach magisterskich prowadzonych przez dra Kotera repertuar wokalny analizowany jest za pomocą tzw. deskryptorów. Metodę tę Koter opracował dla potrzeb przygotowywanego do

Materiał ten – wraz z podstawową warstwą informacyjną – przedstawiam w sporządzonym przez siebie autorskim zestawieniu, uwzględniającym incipity tekstowe (lub tytuły) pieśni, nazwiska wykonawców i nazwy miejscowości, a także odniesienia do zawartości wybranych publikacji, wskazujące m.in. na istnienie wariantów melodycznych, konkordancje (względnie ich brak):

Tabela 1. Alfabetyczny wykaz pieśni.

Lp.	Incipit / tytuł pieśni gatunek	wykonawca miejscowość	odniesienia w wybranych publikacjach
1	<i>A gdy ja byłem chłopcem młodym</i> zalatna/miłosna	Maria Wojciechowska Ludwin	brak
2	<i>A gdy ja byłem chłopcem młodym</i> zalatna/miłosna	Halina Muzyka Orzechów Nowy	brak
3	<i>A gdy po trzech latach z wojny</i> <i>powracałem</i> żołnierska/wojenna	Helena Kłoda Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 2537A wariant melodyczny
4	<i>A nasz pan młody niech sto lat żyje</i> weselna	Marianna Stasicka Ludwin	<i>Lubelskie</i> 1313A wariant melodyczny
5	<i>A widzisz, Jasieńku, na kościele glina</i> weselna	Helena Kłoda Rozkopaczew	na melodię <i>Lubelskie</i> 515
6	<i>Ach, mój mocny Boże, co mnie z tej</i> uciechy weselna	Julianna Florek Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 3329 inna melodia
7	<i>Babcia z dziadkiem na weselu pobili się</i> wzajem weselna	Teresa Stępnik Zezulin	brak
8	<i>Błogosławiona dobroć człowieka</i> dożynkowa	Franciszka Smętewicz Drozdówka	<i>Biblioteka Polskiej</i> <i>Piosenki</i> ²¹
9	<i>Boże, mój Boże, tyle mej pociechy</i> zalatna/miłosna	Bronisława Arciszewska Bogdanka I	brak
10	<i>Było sobie dziewczę hoże</i>	Helena Kłoda, Zofia Wójtowicz Rozkopaczew	brak

wdrożenia systemu opisu podstawowych cech muzycznych melodii do katalogu komputerowego. Ostatecznie system nie znalazł zastosowania, ale jego zasady zostały opublikowane; zob.: Z. Koter, *Wybór cech do muzycznej systematyki polskiej pieśni ludowej*, „Literatura Ludowa” 1979, nr 4-6, s. 103-107.

²¹ Autorką słów pieśni *Błogosławiona dobroć człowieka* jest Zofia Solarzowa (1902-1988). Warto na marginesie przypomnieć, że Zofia Solarzowa, razem z mężem Ignacym Solarzem, uczestniczyła w organizowaniu Uniwersytetów Ludowych przed II wojną światową, a także w latach powojennych. Prowadziła szeroką działalność kulturalno-oświatową; podczas okupacji współpracowała z podziemną prasą „Rocha”, pisała artykuły, wiersze i piosenki, drukując je w konspiracyjnych „Wieściach”, „Chłopce” oraz „Żywii”; zob. http://www.bibliotekapiosenki.pl/Blogoslawiona_dobroc_czlowieka [data dostępu: 30.03.2017].

11	<i>Chłopaki, chłopaki, co wy to robita</i> zalatna/miłosna	Alicja Janiuk Stare Załucze	wariant <i>Chłopcy, moi chłopcy, co wy to robicie</i>
12	<i>Chłopcy, moi chłopcy, co wy to robicie</i> zalatna/miłosna	Marianna Stasicka Ludwin	wariant <i>Chłopaki, chłopaki, co wy to robita</i>
13	<i>Chwalileś się Jasiu, że masz kamienice</i> stanowa	Alfreda Mordak Bogdanka	por. <i>Lubelskie</i> 1404 – inna melodia; 1412 – inna melodia; na melodię <i>Lubelskie</i> 726, 1022, 1245
14	<i>Ciecze woda, ciecze</i> zalatna/miłosna	Halina Wójciuk Orzechów Stary	por. <i>Lubelskie</i> 3225 – wariant melodyczny; na melodię <i>Stoi grusza w polu</i>
15	<i>Czego ty, dziewczyno, pod jaworem stoisz</i> zalatna/miłosna	Józefa Grugiel Głębokie	<i>Lubelskie</i> 2295 – inna melodia
16	<i>Czemu ty, Andziu, w lesie stoisz</i> zalatna/miłosna	Marianna Stasicka Ludwin	wariant j/w
17	<i>Czerwone jabuszko po stole się toczy</i> przyśpiewka zabawowa	Teresa Stępniaik Zezulin	<i>Lubelskie</i> 2264 – inna melodia
18	<i>Czerwone jagody wpadają do wody</i> zalatna/miłosna	Marianna Stasicka Ludwin	<i>Lubelskie</i> 4025D – wariant melodyczny
19	<i>Czerwone jagody wpadają do wody</i> zalatna/miłosna	Alicja Janiuk Stare Załucze	wariant j/w
20	<i>Cztery mile lasu samego jałowca</i> przyśpiewka stanowa	Marianna Stasicka Ludwin	<i>Lubelskie</i> 4331 – inna melodia
21	<i>Dawno ja, dawno, u rodyny była</i> pieśń ukraińska	Olga Mirończuk Kolonja Wola Wereszczyńska	brak
22	<i>Deszczyk pada, rosa siada</i> zalatna/miłosna	Halina Muzyka Orzechów Nowy	<i>Lubelskie</i> 3265C – wariant melodyczny
23	<i>Dudni woda, dudni, w cembrowanej</i> <i>studni</i> zalatna/miłosna	Alfreda Mordak Bogdanka	<i>Lubelskie</i> 3840 – inna melodia
24	<i>Dudni woda, dudni, w cembrowanej</i> <i>studni</i> zalatna/miłosna	Halina Muzyka Orzechów Nowy	wariant j/w
25	<i>Dyziu, dyziu, dyziu mój</i> zalatna/miłosna	Alfreda Mordak Bogdanka	por. <i>Lubelskie</i> 2983, zwr. 4 – inna melodia
26	<i>Dziewiątego sierpnia niech każdy</i> <i>pamięta</i> powszechna/okolicznościowa	Marianna Kurlak Orzechów Stary	brak
27	<i>Dziś do ciebie iść nie mogę</i> partyzancka	Maria Wojciechowska Ludwin	<i>Biblioteka Polskiej Piosenki</i> ²²
28	<i>Dziś nastala taka moda</i> stanowa	Zofia Wyskar Zezulin	<i>Lubelskie</i> 4225 – wariant melodyczny

²² Piosenka partyzancka z przełomu 1942 i 1943 roku o nieustalonym autorstwie melodii i słów; zob.: http://www.bibliotekapiosenki.pl/Dzis_do_ciebie_przyjsc_nie_moge [data dostępu: 30.03.2017].

29	<i>Dzwoń dzwoneczku kolejowy</i> zalatna/miłosna	Maria Ożóg Piaseczno	brak
30	<i>Gdy jechałem do swej łubej</i> zalatna/miłosna	Bronisława Arciszewska Bogdanka I	brak
31	<i>Gdy te melodie wicher nam gna</i>	Aleksander Słowik Orzechów Nowy	brak
32	<i>Gdy wszystkie złe moce świata</i>	Franciszka Smętewicz Drozdówka	brak
33	<i>Hej, tam na wzgóreczku</i>	Helena Bytys Krasne	brak
34	<i>Hej, z góry z góry, jadą Cyganie</i> zalatna/miłosna	Alicja Janiuk Stare Załucze	por. <i>Lubelskie</i> 3036 – inna melodia
35	<i>I tam pośród drzew</i>	Maria Wojciechowska Ludwin	brak
36	<i>Idzie Janek od kosy</i> przyśpiewka zalatna	Józefa Grugiel Głębokie	brak
37	<i>Idzie sobie pachole</i> sieroca	Franciszka Smętewicz Drozdówka	<i>Lubelskie</i> 4566A – wariant melodyczny
38	<i>Ja z Maryną pod pierzynkę</i> zalatna/miłosna	Zofia Wyskar Zezulin	<i>Lubelskie</i> 3904A, 3904B – wariant melodyczny
39	<i>Jakem jechał przez las</i>	Helena Bytys Krasne	brak
40	<i>Jechali furmani fura za furami</i> zalatna/miłosna	Maria Wojciechowska Ludwin	<i>Lubelskie</i> 3060 – wariant melodyczny
41	<i>Jechał kawaler po zielonym lesie</i> zalatna/miłosna	Maria Wojciechowska Ludwin	brak
42	<i>Jedzie Jasio, jedzie, mija mój ganeczek</i> stanowa	Halina Wójciuk Orzechów Stary	<i>Lubelskie</i> 4076 – wariant melodyczny
43	<i>Jedzie ulan w las</i> żołnierska/wojenna	Franciszka Smętewicz Drozdówka	por. <i>Lubelskie</i> 2448 – inna melodia
44	<i>Jedź z Bogiem młoda Marysia</i> weselna	Helena Kłoda Rozkopaczew	na mel. <i>Lubelskie</i> 515
45	<i>Jest drożyna jest</i> zalatna/miłosna	Alicja Janiuk Stare Załucze	<i>Lubelskie</i> 3035C – wariant melodyczny
46	<i>Jest drożyna jest</i> zalatna/miłosna	Halina Muzyka Orzechów Nowy	wariant j/w
47	<i>Jestem se młoda dziewczyna</i> stanowa	Marianna Stasicka Ludwin	brak
48	<i>Jestem sobie Kaśka</i> przyśpiewka	Ryszarda Libera Nadrybie-Dwór	brak
49	<i>Jestem śliczna dziewczyna</i>	Helena Bytys Krasne	brak
50	<i>Jeszcze nie świta, mama się pyta</i> weselna	Maria Wojciechowska Ludwin	na mel. <i>Oj, cicho, nie</i> <i>pląc Marysiu młoda</i>
51	<i>Jeśli przyjdzie co do czego</i> przyśpiewka stanowa	Franciszka Smętewicz Drozdówka	brak

52	<i>Jezioro, jezioro, mętna woda w tobie stanowa</i>	Alicja Janiuk Stare Załucze	<i>Lubelskie 4087A</i> – wariant melodyczny
53	<i>Jezu Chryste, Boże w ciele wielkopostna</i>	Maria Wojciechowska Ludwin	brak
54	<i>Już idę do grobu pogrzebowa</i>	Jadwiga Gargol Nadrybie	<i>Lubelskie 1841</i> – inna melodia
55	<i>Już mi się kończy szesnaście latek stanowa</i>	Maria Wojciechowska Ludwin	<i>Lubelskie 4004A</i> – wariant (bez zapisu nutowego)
56	<i>Już ojczyzna dzieci traci „Pieśń o Janie Bogdanowiczu”²³</i>	Irena Żmurek Bogdanka	por. <i>Lubelskie 2601B</i> – mel. nieczytelna
57	<i>Już śpiewasz skowroneczku</i>	Franciszka Smętewicz Drozdówka	brak
58	<i>Kamień na kamieniu zalotna/miłosna</i>	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	<i>Lubelskie 3244A</i> – wariant melodyczny, 3244B (bez zapisu nutowego)
59	<i>Kiedym ja wila wianek zielony zalotna/miłosna</i>	Marianna Stasicka Ludwin	<i>Lubelskie 3328A</i> – wariant melodyczny
60	<i>Kochało się dwa wróbelki zalotna/miłosna</i>	Maria Wojciechowska Ludwin	brak
61	<i>Koło gospodyni w Bogdancie się mieści okolicznościowa</i>	Alfreda Mordak Bogdanka	brak
62	<i>Koło Lublina szumi dębina stanowa</i>	Helena Kłoda Rozkopaczew	por. <i>Lubelskie 4480</i> – inna melodia; na melodii <i>Lubelskie 515</i>
63	<i>Koło Lublina szumi dębina stanowa</i>	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	wariant j/w
64	<i>Ładuj ^oojcze skrzynia weselna</i>	Helena Kłoda Rozkopaczew	<i>Lubelskie 516</i> , 4 zwrotka; na melodii <i>Lubelskie 515</i>
65	<i>Mam ja smutek, mam sieroca</i>	Franciszka Smętewicz Drozdówka	brak
66	<i>Mamo, moja mamo zrób okno w komorze przyspiewka miłosna</i>	Maria Wojciechowska Ludwin	brak
67	<i>Mamuniu moja, ładną córkę masz weselna</i>	Halina Muzyka Orzechów Nowy	por. <i>Lubelskie 631</i> – wariant melodyczny

²³ Jan Bogdanowicz herbu Łada, syn Grzegorza i Marianny z Piramowiczów, urodził się w rodzinie ziemiańskiej gospodarującej majątkiem Nadrybie. Wraz z bratem, Kazimierzem (zob.: *Lubelskie* nr 2601A – „Bogdanowicz się nazywał”, pieśń o jego bracie, Kazimierzu Bogdanowiczu), wcześniej zaangażował się w ruch niepodległościowy. W 1847 roku został skazany przez sąd wojenny za pobicie Kozaka, ale zbiegł z aresztu i uciekł za granicę. W latach 1848-1849 walczył w polskim legionie w powstaniu narodowym na Węgrzech, następnie przebywał w Paryżu. Po ogłoszeniu przez cara amnestii dla zesłańców i emigrantów powrócił w 1859 roku do Nadrybia; zob.: *Z dziejów Nadrybia. Okrucy wspomnień*, red. A. Chryć [i in.], Łęczna 2010, s. 8, <http://docplayer.pl/8737115-Z-dziejow-nadrybia-okrucy-wspomnien.html> [data dostępu: 30.03.2017].

68	<i>Miał jeden ojciec trzy córki</i> ballada	Franciszka Smętewicz Drozdówka	por. <i>Lubelskie</i> 2921 – wariant melodyczny
69	<i>Młodziutka Jagusiu stań se w "okienecku</i> weselna	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 516 – wariant melodyczny; <i>Rozkopaczew</i> , s. 72
70	<i>Moje kumy powiem wam</i> chrzcinowa	Alicja Janiuk Stare Załucze	<i>Lubelskie</i> 473 – wariant melodyczny
71	<i>Na drogę życia dostałam trzy kwiatki</i> stanowa	Jadwiga Gargol Nadrybie	<i>Lubelskie</i> 4217 – wariant melodyczny
72	<i>Na kalinie, na malinie</i> stanowa	Helena Kłoda Zofia Wójtowicz Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 4089 – wariant wykonawczy
73	<i>Na suchej topoli ptaszek główkę zwiesił</i> zalatna/miłosna	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 3039 – inna melodia
74	<i>Na zielonej łące gdzie kwiaty pachnące</i> zalatna/miłosna	Alicja Janiuk Stare Załucze	brak; na melodię <i>Stoi</i> <i>grusza w polu</i>
75	<i>Nad brzegiem morza dziewczyna stała</i> zalatna/miłosna	Maria Ożóg Piaseczno	<i>Lubelskie</i> 3292 – wariant melodyczny
76	<i>Nad brzegiem morza dziewczyna stała</i> zalatna/miłosna	Jadwiga Gargol Nadrybie	j/w
77	<i>Nasza starościna to dziś bardzo pyszna</i> przyśpiewka weselna	Marianna Stasicka Ludwin	por. <i>Lubelskie</i> 1522; na mel. <i>Lubelskie</i> 1308
78	<i>Nasze kawalery to się dobrze mają</i> przyśpiewka weselna	Maria Wojciechowska Ludwin	brak; na melodię <i>Mamo,</i> <i>moja mamo zrób okno w</i> <i>komorze</i>
79	<i>Nie przyjdiesz często</i>	Helena Bytys Krasne	brak
80	<i>O, daj Panie Boże</i> zalatna/miłosna	Alicja Janiuk Stare Załucze	<i>Lubelskie</i> 3148 – wariant melodyczny
81	<i>O, jagody, jagodziny ciemna nocka</i> wieczór miły zalatna/miłosna	Maria Ożóg Piaseczno	<i>Lubelskie</i> 3136 – wariant melodyczny
82	<i>O, wesele, wesele u mojego brata</i> przyśpiewka weselna	Olga Mirończuk Kolonja Wola Wereszczyńska	<i>Lubelskie</i> 1287D – melodia nieczytelna
83	<i>Och, pijmy, och, pijmy</i> biesiadna	Alicja Janiuk Stare Załucze	por. <i>Lubelskie</i> 2050 – wariant melodyczny
84	<i>Odsuń Heleno franki</i> zalatna/miłosna	Bronisława Arciszewska Bogdanka I	por. <i>Lubelskie</i> 3264A – inna melodia
85	<i>Oj, cicho, nie płacz Marysiu młoda</i> weselna	Maria Wojciechowska Ludwin	por. <i>Lubelskie</i> 591B2 – inna melodia
86	<i>Oj, jedzie wóz za wozem</i> zalatna/miłosna	Maria Wojciechowska Ludwin	por. <i>Lubelskie</i> 3076 – wariant melodyczny
87	<i>Oj, ni ma, ni ma Jagusi doma</i> weselna	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	<i>Rozkopaczew</i> s. 45
88	<i>Oj, wiśta koniu, wiśta</i> zalatna/miłosna	Helena Kłoda Rozkopaczew	por. <i>Lubelskie</i> 2974 – bez zapisu nutowego

89	<i>Oj, wyjdu ja, wyjdu</i>	Helena Bytys Krasne	brak
90	<i>Oj, żniwa Jasiu, żniwa żniwna</i>	Helena Kłoda Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 389C – wariant melodyczny
91	<i>On zimny, on zimny, ona gorąca przyśpiewka stanowa</i>	Marianna Stasicka Ludwin	brak
92	<i>Pamiętaj Jasiuniu żebyś ją szanował przyśpiewka weselna</i>	Alicja Janiuk Stare Załucze	<i>Lubelskie</i> 1445 – inna melodia
93	<i>Panie gospodarzu ustawiajcie stoły weselna</i>	Helena Kłoda Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 639 – wariant melodyczny
94	<i>Pierwsza godzina, północ wybiła żołnierska/wojenna</i>	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	por. <i>Lubelskie</i> 2421 – wariant melodyczny
95	<i>Piękna Helena poszła do lasu ballada</i>	Maria Ożóg Piaseczno	<i>Lubelskie</i> 2879 – wariant melodyczny
96	<i>Plon niesiemy, plon wedle wiejskich ścian dożynkowa</i>	Helena Kłoda, Zofia Wójtowicz Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 412 – inna melodia
97	<i>Płynie woda od ogroda przyśpiewka weselna</i>	Marianna Stasicka Ludwin	<i>Lubelskie</i> 2292
98	<i>Po co ty do mnie przychodzisz zalatna/miłosna</i>	Helena Solecka Stare Załucze	brak
99	<i>Po morzu płynęli oboje zalatna/miłosna</i>	Maria Ożóg Piaseczno	brak
100	<i>Po sadoczku chodzo pieśń ukraińska</i>	Marianna Kurlak Orzechów Stary	brak
101	<i>Pod zielonym dębem stoi koń siodlany zalatna/miłosna</i>	Maria Wojciechowska Ludwin	<i>Lubelskie</i> 3242 – inna melodia
102	<i>Pojechałem w pole orać zalatna/miłosna</i>	Zofia Wyskar Zezulin	<i>Lubelskie</i> 3032A – wariant melodyczny
103	<i>Posłuchajże bracie drogi partyzancka</i>	Helena Bytys Krasne	brak
104	<i>Poszedł odważny gajowy do lasu ciemnego</i>	Maria Ożóg Piaseczno	brak
105	<i>Poszedł pan myśliwy w pole na zajęcie zalatna/miłosna</i>	Maria Wojciechowska Ludwin	<i>Lubelskie</i> 2938 – wariant melodii
106	<i>Poszedł se żołnierz w karty grać</i>	Zofia Wyskar Zezulin	brak
107	<i>Poszła Jgusia do ogroda weselna</i>	Anna Uzdowska Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 686 – wariant melodyczny; na melodię <i>Chmiela</i>
108	<i>Poszła Karolina do Gogolina zalatna/miłosna</i>	Julianna Florek Rozkopaczew	<i>Biblioteka Polskiej Piosenki</i> ²⁴

²⁴ Autorem słów jest Zdzisław Pyzik, a muzyki Stanisław Hadyna, założyciel i wieloletni kierownik artystyczny Zespołu Pieśni i Tańca Śląsk; zob.: [http://www.bibliotekapiosenki.pl/Karolinka_\(Poszla_Karolinka_do_Gogolina_\)](http://www.bibliotekapiosenki.pl/Karolinka_(Poszla_Karolinka_do_Gogolina_)) [data dostępu: 30.03.2017].

109	<i>Pośród altany, wśród rzutnych drzew żołnierska</i>	Helena Bytys Krasne	Lubelskie 2465 – inna melodia
110	<i>Pójdę ja do sadu i zerwę dwie wiśnie weselna</i>	Halina Muzyka Orzechów Nowy	por. Lubelskie 504 – inna melodia
111	<i>Pragną oczki, pragną, za dziewczyną ładną stanowa</i>	Halina Muzyka Orzechów Nowy	Lubelskie 3174 – wariant melodyczny
112	<i>Przeleciał sokół przez Marysi dom weselna</i>	Julianna Florek Rozkopaczew	por. Lubelskie 889, 915 – inna melodia
113	<i>Rano, nie rano, kury zapiali kolęda życząca</i>	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	Lubelskie 136 – wariant wykonawczy; Rozkopaczew, s. 90
114	<i>Rano, raniuteczko, gnała bydeleczo stanowa</i>	Maria Wojciechowska Ludwin	por. Lubelskie 4092A – wariant melodyczny
115	<i>Róża i lelija to panięskie ziele przyśpiewka weselna</i>	Helena Kłoda, Zofia Wójtowicz Rozkopaczew	brak
116	<i>Róża i lelija to panięskie ziele przyśpiewka weselna</i>	Julianna Florek Rozkopaczew	j/w
117	<i>Siałem proso na zagonie weselna</i>	Franciszka Smętowicz Drozdówka	Lubelskie 931 – inna melodia
118	<i>Siądźże Jaguś se na stolku weselna</i>	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	brak
119	<i>Smutna wierzba u jeziora żołnierska/wojenna</i>	Helena Kłoda Rozkopaczew	Lubelskie 2436 – wariant melodyczny; na melodię Wolga, Wolga
120	<i>Spod Krakowa jedzie fura</i>	Alfreda Mordak Bogdanka	brak
121	<i>Srebrne gwiazdeczki i miesiącku złoty</i>	Bronisława Banachewicz Rudka Starościańska	brak
122	<i>Staremu, staremu tylko ploty grodzić zalatna/miłosna</i>	Marianna Stasicka Ludwin	por. Lubelskie 3199, 3706 – inna melodia; na melodię <i>Mamo, moja mamo zrób okno w komorze</i>
123	<i>Stoi grusza w polu zalatna/miłosna</i>	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	por. Lubelskie 3047B – wariant melodyczny
124	<i>Szła dziewczyna koło młyna zalatna/miłosna</i>	Alicja Janiuk Stare Załucze	Lubelskie 3220 – wariant melodyczny
125	<i>Szumi gaj, szumi gaj, szumi jarzębina zalatna/miłosna</i>	Julianna Florek Rozkopaczew	por. Lubelskie 3181A – wariant melodyczny; wariant <i>Z tamtej strony młyna</i>
126	<i>Szumiała dąbrowa jak ja przez nią jechał zalatna/miłosna</i>	Halina Wójciuk Orzechów Stary	Lubelskie 3038 – inna melodia
127	<i>Szumiała leszczyna jakem przez nią jechał zalatna/miłosna</i>	Maria Ożóg Piaseczno	wariant j/w

128	<i>Tam pod wiśniowym sadem</i> weselna	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	<i>Lubelskie 673</i> – wariant wykonawczy; <i>Rozkopaczew</i> , s. 65
129	<i>Tam u jeziora bystra woda</i> weselna	Julianna Florek Rozkopaczew	brak; na melodię <i>U jeziorejka bystra wodejka</i>
130	<i>Tam u jeziora carna burza</i> przyśpiewka weselna	Helena Kłoda, Zofia Wójtowicz Rozkopaczew	brak
131	<i>Tam u mej mamy w ogrodzie</i> weselna	Julianna Florek Rozkopaczew	brak; na melodię <i>Tam w polu stoi leszczyna</i>
132	<i>Tam w gęstym lesie, za Tyśmienicą</i> partyzancka	Marianna Kurlak Orzechów Stary	por. <i>Lubelskie 2495</i> – wariant melodyczny
133	<i>Tam w polu stoi leszczyna</i> zalatna/miłosna	Bronisława Arciszewska Bogdanka I	brak; na melodię <i>Tam u mej mamy w ogrodzie</i>
134	<i>Trzy lata, trzy lata kalina pękala</i> zalatna/miłosna	Maria Wojciechowska Ludwin	<i>Lubelskie 2950</i> – inna melodia
135	<i>Tu w gminie Ostrowie jest nieduża wioska</i> okolicznościowa	Helena Kłoda Rozkopaczew	brak
136	<i>Ty skazała w poniedziałek</i> pieśń ukraińska	Helena Bytys Krasne	brak; na melodię <i>Hej, sokoły</i>
137	<i>U jeziorejka bystra wodejka</i> weselna	Helena Kłoda, Zofia Wójtowicz Rozkopaczew	por. <i>Lubelskie 498</i> , 3 zwrotka – inna melodia; <i>Rozkopaczew</i> , s. 63
138	<i>U mej mamy rodzonej</i> zalatna/miłosna	Zofia Wyskar Zezulin	<i>Lubelskie 3065B</i> – inna melodia
139	<i>„Oj, tam u Jasia w ogrodzie</i> weselna	Anna Uzdowska Rozkopaczew	brak
140	<i>„Oj, zakwitła nam biała brzezina</i> zalatna/miłosna	Helena Kłoda Rozkopaczew	brak; na melodię <i>Koło Lublina szumi dębina</i> ; na melodię <i>Lubelskie 515</i> ; <i>Rozkopaczew</i> , s. 75
141	<i>„Oj, że ci tu dobrze będzie</i> przyśpiewka	Maria Wojciechowska Ludwin	brak
142	<i>W lubelskim lesie, tam pod sosnami</i> wojenna/żołnierska	Jadwiga Gargol Nadrybie	por. <i>Lubelskie 2503A</i> – wariant melodyczny
143	<i>W parczewskim lesie, tam pod sosnami</i> wojenna/żołnierska	Aleksander Słowik Orzechów Nowy	wariant j/w
144	<i>W moim ogrodzie biała lelija</i> weselna	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	<i>Rozkopaczew</i> , s. 47
145	<i>W ogródku przy chateńce</i> zalatna/miłosna	Marianna Stasicka Ludwin	<i>Lubelskie 3052</i> – wariant melodyczny
146	<i>W zamku raz żyły dwie siostry rodzone</i> ballada	Jadwiga Gargol Nadrybie	<i>Lubelskie 2873B</i> – wariant melodyczny
147	<i>W zielonym gajku ptaszki śpiewają</i> weselna	Marianna Stasicka Ludwin	por. <i>Lubelskie 772</i> , 1012, 1248 – inna melodia

148	<i>Wesele, wesele, na weselu smutek</i> przyśpiewka weselna	Marianna Stasicka Ludwin	<i>Lubelskie</i> 1303 – inna melodia; por. <i>Rozkopaczew</i> , s. 68
149	<i>Widziałam ja brzoźkę</i>	Franciszka Smętewicz Drozdówka	brak
150	<i>Wśród polia rozkopaczewskiego</i> weselna	Anna Uzdowska Rozkopaczew	brak
151	<i>Wyjechał strzelec w pole na zajęce</i> zalatna/miłosna	Bronisława Arciszewska Bogdanka I	<i>Lubelskie</i> 2938B – wariant melodyczny; na melodię <i>Poszedł pan myśliwy w pole na zajęce</i>
152	<i>Wyleciał ptaszek z wiśni</i> weselna	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	<i>Rozkopaczew</i> , s. 73-74
153	<i>Wyleciała pszczółka z ula</i> stanowa	Halina Wójciuk Orzechów Stary	por. <i>Lubelskie</i> 4164 – wariant melodyczny
154	<i>Wysoko nad wodą ptaszyna zmęczony</i>	Alfreda Mordak Bogdanka	brak
155	<i>Wyszła Marysia pewnego ranka</i>	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	brak
156	<i>Z góry jedź, z góry jedź, na dolinie hamuj</i> zalatna/miłosna	Marianna Stasicka Ludwin	por. <i>Lubelskie</i> 2968A – inna melodia; na melodię <i>Lubelskie</i> 1308
157	<i>Z kamienia na kamień skakała kokoszka</i> zalatna/miłosna	Helena Kłoda Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 3015 – inna melodia
158	<i>Z soboty na niedziela</i> weselna	Anna Uzdowska Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 674 – wariant wykonawczy; <i>Lubelskie</i> 1096 – wariant melodyczny
159	<i>Z tamtej strony młyna rośnie jarzębina</i> zalatna/miłosna	Alfreda Mordak Bogdanka	<i>Lubelskie</i> 3181A – wariant melodyczny; wariant <i>Szumi gaj, szumi gaj, szumi jarzębina</i>
160	<i>Za Niemen, za Niemen</i> żołnierska/wojenna	Franciszka Smętewicz Drozdówka	<i>Biblioteka Piosenki Polskiej</i> ²⁵
161	<i>Zachodzi słonczko za las kalinowy</i> zalatna/miłosna	Marianna Stasicka Ludwin	<i>Lubelskie</i> 3010 – wariant melodyczny
162	<i>Zaloty, zaloty, co oni kosztują</i> zalatna/miłosna	Helena Kłoda, Zofia Wójtowicz Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 3403 – wariant wykonawczy; <i>Śpiewanejki</i> , nr 84

²⁵ Jest to stara pieśń z czasów powstań polskich. Tekst wariantu czwartego został nadesłany przez Leokadię Kwietniewską w ramach konkursu zorganizowanego staraniem Zarządu Głównego Związku Młodzieży Wiejskiej i redakcji tygodnika „Nowa Wieś”. Kwietniewska nauczyła się piosenki w rodzinnej wsi Rzecznowie w województwie kieleckim. Jej autorem jest Augustyn Bielawski, który przerobił utwór z ukraińskiej pieśni ludowej Stefana Pisarewskiego; por.: J. Krzyżanowski, *Tekstologia folklorystyczna*, „Literatura Ludowa” 1966, nr 4–6, s. 16), [za:] http://www.bibliotekapiosenki.pl/Za_Niemen [data dostępu: 30.03.2017].

163	<i>Zasialam ja jarą rutkę</i>	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	brak
164	<i>Zielona gierlanda weselna</i>	Alfreda Mordak Bogdanka	<i>Lubelskie</i> 726, 1022, 1245 – wariant melodyczny; <i>Rozkopaczew</i> , s. 73
165	<i>Zielona girlanda weselna</i>	Jadwiga Gargol Nadrybie	wariant j/w
166	<i>Zielona murawka gąski ją skubią zalatna/miłosna</i>	Marianna Stasicka Ludwin	brak
167	<i>Zielono zasiala, hej zalatna/miłosna</i>	Helena Bytys Krasne	por. <i>Lubelskie</i> 3260, 3137 – inna melodia
168	<i>Żebyś ty, chmielu, po tyczkach nie laźl weselna</i>	Krystyna Hoduń Rozkopaczew	<i>Lubelskie</i> 747, 1028, 1256 – wariant melodyczny
169	<i>Żegnał Janek swą Marysię ballada</i>	Maria Ozóg Piaseczno	por. <i>Lubelskie</i> 2898 – inna melodia

Informacje o wykonawcach (26 kobietach i jednym mężczyźnie) zrekonstruowano na podstawie pracy magisterskiej Mirosława Grusiewicza oraz innych dostępnych publikacji. Pierwszą grupę stanowią osoby, które znamy jedynie z dokumentacji Grusiewicza. Są to: Bronisława Arciszewska z Bogdanki I, Bronisława Banachewicz z Rudki Starościańskiej, Helena Bytys z Krasnego (Reczka), Jadwiga Gargol z Nadrybia-wsi, Józefa Grugiel z Głębokiego, Alicja Janiuk z Załucza, Marianna Kurlak z Orzechowa Starego, Ryszarda Libera z Nadrybia-dworu, Olga Mirończuk (lat 84) z Woli Wereszczyńskiej, Alfreda Mordak z Bogdanki, Halina Muzyka z Orzechowa Nowego, Maria Ozóg z Piaseczna, Aleksander Słowik z Orzechowa Nowego, Franciszka Smętewicz (lat 67) z Drozdówki, Helena Sołecka z Załucza, Marianna Stasicka (lat 51) z Ludwina, Teresa Stępiak z Zezulina, Halina Wójciuk (lat 32) z Orzechowa Starego, Zofia Wójtowicz z Rozkopaczewa, Zofia Wyskwar z Zezulina i Irena Żurek z Bogdanki.

Drugą grupę tworzą wykonawcy bardziej znani, jak na przykład Maria Wojciechowska z Ludwina (lat 68), która była wielokrotnie nagradzana na Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu²⁶, a jej pieśni pomieszczone zostały w *Lubelskiem*²⁷. Najwięcej wiemy o wykonawczyniach z Rozkopaczewa, które dzięki aktywności i rozpoznawalności swojego zespołu śpiewaczego doczekały się wzmianek w różnych publikacjach. Krystyna Hoduń (ur. 1948) od 1964 roku aktywnie uczestniczyła w życiu swojej miejscowości i wcześniej związała się

²⁶ Grusiewicz, *op. cit.*, s. 61.

²⁷ Zob.: *Polska pieśń i muzyka ludowa. Źródła i materiały*, t. 4: *Lubelskie...*, numery pieśni: 1475C, 3244B, 3399, 4004A, 4166.

z amatorskim zespołem teatralno-śpiewaczym działającym przy Kole Gospodyń Wiejskich. Od 1978 roku objęła kierownictwo zespołu śpiewaczego, z którym przywoływała z pamięci i włączała do repertuaru pieśni związane z lokalną tradycją. Źródłem cennego repertuaru okazały się również: Marianna Duda, Julianna Florek (lat 82 lub 92)²⁸, Agnieszka Kłoda, Stefania Kudła i Anna Uzdowska (matka Krystyny Hoduń). Z tego grona śpiew dwóch wykonawczyń – Julianny Florek i Anny Uzdowskiej – został utrwalony przez Grusiewicza. W publikacji dokumentującej spisane przez Krystynę Hoduń scenariusze widowisk, m.in. *Swaty, Składanie welonu, Wesele Rozkopaczewskie, Wigilia, Kolędowanie Trzech Króli, Sobótki*, znajdziemy zapisy tekstów kilku z pieśni nagranych przez Grusiewicza²⁹. Co ważne, wykonują je nie tylko członkinie zespołu, lecz także osoby z nim niepowiązane, co dowodzi szerszego funkcjonowania repertuaru identyfikowanego jako rozkopaczewski. Z historii zespołu wiadomo, że w czasie prowadzonych przez Grusiewicza badań terenowych na Pojezierzu (sierpień-wrzesień 1986) zespół miał już za sobą liczne sukcesy w wystawianiu widowisk oraz prezentowaniu repertuaru autentycznego na przeglądach i konkursach³⁰, a sama Krystyna Hoduń w 1987 roku zdobyła wyróżnienie na XXI Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu³¹.

Zbiór 169 pieśni – wespół z ich wariantami – stanowi cenny materiał, bardzo przydatny też do badań porównawczych, dzięki którym można będzie prześledzić proces zachodzących w tym repertuarze zmian, podjąć próbę ich typologizacji, a także, dzięki istniejącym nagraniom dźwiękowym, sprecyzować cechy stylu wykonawczego właściwego dla obszaru Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Jak można przypuszczać – a potwierdzić to mogą dopiero transkrypcje słowno-nutowe i szczegółowe analizy pieśni, wsparte szerszymi badaniami porównawczymi (m.in. w stosunku do repertuaru ogólnopolskiego i wschodniosłowiańskiego) – opisywany obszar, mimo nieokreślonej dotychczas odrębności etnograficznej, odsłania pewne spójne cechy, które składają się na specyfikę funkcjonującego tam repertuaru pieśniowego. Już wstępne stwierdzenie zgodności

²⁸ Por.: Grusiewicz, *op. cit.*, s. 31, 58.

²⁹ Odniesienia zostały odnotowane w powyższej tabeli; patrz: *Rozkopaczew*; K. Hoduń, *Dajesz nam Boże szczęśliwy ranek. Scenariusze widowisk obrzędowych z Rozkopaczewa*, Lublin 2004.

³⁰ W 1982 roku zespół zdobył „Basztę” – główną nagrodę na festiwalu kazimierskim; zob.: Adamowski, *Śpiewanejki...*, s. 124.

³¹ Późniejsza historia zespołu założonego przez Krystynę Hoduń znacząca jest kolejnymi prestiżowymi formami uznania, np. wręczeniem 8 października 1995 roku Nagrody im. Oskara Kolberga „W uznaniu zasług dla kultury ludowej”. Dzisiaj Krystyna Hoduń jest aktywną śpiewaczą, ze swoimi uczennicami bierze udział w licznych imprezach muzyczno-folklorystycznych; zob.: M. Kozioł, *Historia amatorskiego zespołu folklorystycznego z Rozkopaczewa*, [w:] Hoduń, *op. cit.*, s. 7-14; por. też: Adamowski, *Śpiewanejki...*, cz. 1, s. 124.

incipitów pieśni z tymi incipitami, które figurują w innych źródłach (tj. *Rozkopaczew*, *Śpiewanejki*, *Lubelskie*, zob. tabela 1), jest dowodem na silne zakorzenie interesującego nas repertuaru w tradycji wokalne regionu lubelskiego, poddawane zarazem procesowi aktualizacji i przystosowania go do lokalnych potrzeb.

Pod względem genezy repertuar z Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego można podzielić zasadniczo na trzy grupy. Pierwszą stanowi najbardziej archaiczny zespół pieśni i śpiewów obrzędowych weselnych, które w manierze wolnometrycznej zachowały w pamięci mieszkanki Rozkopaczewa i do dziś tak właśnie wykonują ten repertuar. Drugą grupę tworzą tradycyjnie ludowe pieśni powszechne: stanowe, zalotne / miłosne, żołnierskie / wojenne, które z racji swej pozaobrzędowej natury są bardziej podatne na wariabilność i akomodację. Ostatnia, trzecia grupa – to repertuar genetycznie najmłodszy, złożony z pieśni układanych zwykle okolicznościowo, zasłyszanych w środkach masowego przekazu, wzorowanych na bardzo popularnych w minionych dekadach zespołach pieśni i tańca, jak „Mazowsze” czy Śląsk”.

SUMMARY

The article discusses the repertoire of folk songs continued in oral tradition in the Łęczna-Włodawa Lake District. The survey contains a tabular specification of song incipits with references to literature and comments concerning performers. The presentation is based on the results of research conducted in the nineteen-eighties by Mirosław Grusiewicz (they are contained in his MA thesis written under the supervision of Zenon Koter, PhD), and on the phonographic materials he collected, now stored at the Maria Curie-Skłodowska University Institute of Music. In terms of its origin, the repertoire of the Łęczna-Włodawa Lake District consists of three groups. The first group is the archaic collection of ritual wedding songs and couplets, the second comprises traditional common folk songs (inter alia class songs, and courtship and military songs) prone to variability and accommodation, and the third is made up of the youngest repertoire in terms of origin, containing occasional songs or those heard on the mass media.